

تحلیل اهمیت و ابعاد ضرورت جهاد تبیین

در بیانات مقام معظم رهبری با نگاهی بر روابط خارجی ج.ا.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۱۲

کد مقاله: ۱۵۱۰۹

محسن خاجی^۱

چکیده

جهاد تبیین، از مؤلفه‌های کلیدی در آموزه‌های دینی و رسالت انبیاء الهی، نقشی حیاتی در تبیین حقایق و روشننگری افکار عمومی ایفا می‌کند. این پژوهش با هدف بررسی شاخص‌های جهاد تبیین در موضوع برجام از منظر مقام معظم رهبری به نگارش درآمده است. از این رو در متن حاضر ابتدا به مفهوم جهاد تبیین در کتب و رسالات دینی پرداخته شده و سپس شاخص‌های جهاد تبیین از منظر مقام معظم رهبری بر برجام منطبق گردیده است. روش تحقیق حاضر، توصیفی-تحلیلی و بر مبنای الگوی کیفی است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که روشننگری جهادگونه، مبتنی بر نقشه راه انقلاب اسلامی، انعکاس تبیین واقعی، دشمن‌شناسی دقیق و بصیرت‌افزایی عمومی، از شاخصه‌های جهاد تبیین در موضوع برجام به شمار می‌آیند.

واژگان کلیدی: جهاد تبیین، برجام، روشننگری، دشمن‌شناسی، بصیرت‌افزایی، مقام معظم رهبری

۱- مقدمه

در آموزه‌های دینی، به‌ویژه اسلام، تبیین از ارکان اصلی تبلیغ و رسالت انبیاء الهی محسوب می‌شود. تأکیدات فراوان قرآن کریم و روایات اهل بیت(ع) بر این امر، گواه اهمیت و ضرورت تبیین در مسیر روشنگری و هدایت جامعه است. مقام معظم رهبری نیز با درک عمیق از شرایط کنونی و ترفندهای دشمنان، مبحث "جهاد تبیین" را به عنوان یک ضرورت قطعی و فوری برای جمهوری اسلامی ایران مطرح کرده‌اند. جهاد تبیین از دو جهت حائز اهمیت است:

۱. انتقال و تبیین ارزش‌ها و اصول انقلاب به نسل جوان: با گذشت بیش از چهار دهه از انقلاب اسلامی، ضرورت انتقال صحیح مفاهیم و ارزش‌های انقلاب به نسل جوان بیش از پیش احساس می‌شود. جهاد تبیین در این زمینه نقشی اساسی ایفا می‌کند و به نسل جوان در درک صحیح اهداف و آرمان‌های انقلاب کمک می‌کند.

۲. حفظ و گسترش انقلاب اسلامی: جهاد تبیین در همه عرصه‌ها، اعم از سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی، برای حفظ و گسترش انقلاب اسلامی ضروری است. این امر با روشنگری حقایق، خنثی‌سازی توطئه‌های دشمنان و بصیرت‌افزایی در جامعه محقق می‌شود.

برجام به عنوان یک سند بین‌المللی با ابعاد پیچیده و تأثیرات گسترده بر زندگی مردم ایران، نیازمند تبیین دقیق و عالمانه است. در طول سال‌های گذشته، شاهد تلاش‌های گسترده طرف غربی برای وارونه جلوه دادن حقایق و انحراف افکار عمومی بوده‌ایم. از این رو، جهاد تبیین در این موضوع از اهمیتی مضاعف برخوردار است. از اینرو این مقاله به دنبال پاسخ به دو سوال است که شاخصه‌های جهاد تبیین از منظر مقام معظم رهبری کدامند؟ و چگونه می‌توان شاخص‌های جهاد تبیین را در موضوع برجام به کار گرفت؟ بر این اساس هدف از این پژوهش، بررسی ابعاد و شاخصه‌های جهاد تبیین از منظر مقام معظم رهبری و انطباق آن بر موضوع برجام است.

۲- پیشینه پژوهش

اهمیت و ضرورت جهاد تبیین در شرایط کنونی، با توجه به حمله‌های گسترده دشمنان علیه نظام اسلامی، بیش از پیش احساس می‌شود. در این میان، موضوع برجام به عنوان یکی از مهم‌ترین مسائل کشور، نیازمند تبیین دقیق و عالمانه است. درباره این موضوع به صورت جداگانه پژوهش‌های نسبتاً مدون، تألیف شده است ولیکن پیرامون انطباق جهاد تبیین بر برجام، در داخل کشور کار تحقیقاتی منظم و مفصل صورت نگرفته است.

از نمونه مطالعات می‌توان به کتاب «منظومه فکری رهبر انقلاب پیرامون جهاد تبیین»، نگاشته‌ای از اندیشکده راهبردی سعادت در سال ۱۴۰۱، به بررسی ابعاد مختلف این مفهوم می‌پردازد. کتاب «تبیین با نور قرآن» اثر سیدمحمدحسین راجی (۱۴۰۱) نیز به تبیین موضوع تبیین در آیات قرآن کریم می‌پردازد.

در میان مقالات، می‌توان به مقاله «جهاد تبیین» اثر سعید صلح میرزایی در فصلنامه علمی - تخصصی ره توشه اشاره کرد که به تبیین اهمیت و بایسته‌های موضوع جهاد تبیین بر اساس بیانات رهبر معظم انقلاب می‌پردازد.

همچنین، مقالات دیگری مانند «جهاد تبیین در سیره امام رضا (ع)» اثر یاسین پورعلی قراچه در نشریه فرهنگ رضوی، «نسبت مفهومی جهاد تبیین حقیقت و مطالبه‌گری در منظومه اندیشگی آیت الله خامنه‌ای» اثر مهدی عباسی شاهکوه و زاهد غفاری هاشجین در نشریه نظریه‌های اجتماعی متفکران مسلمان، «مبانی «جهاد تبیین» و ملزومات آن از منظر فقه» اثر مهدی درگاهی در نشریه پژوهش‌نامه علوم انسانی اسلامی، «بایسته‌های مهارتی جهادگران تبیین از منظر اسلام» اثر خدیجه وجدانی در همایش تحقیقات کاربردی در حوزه قرآن و حدیث، «گستره جهاد تبیین در اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای» اثر طاهره حیائی در نشریه معرفت سیاسی، و «جهاد تبیین در زمانه جمهوری اسلامی ایران و نقش روحانیت در آن» اثر رضا عیسی نیا در پژوهشنامه تبلیغ اسلامی به بررسی ابعاد مختلف جهاد تبیین از منظر رهبر معظم انقلاب پرداخته‌اند.

در خصوص برجام نیز منابع متعددی به نگارش درآمده است. کتاب‌های «من ترسو نیستیم» خاطرات خانم وندی شرمین، «تجربه ای دیگر» اثر مرتضی غرقی، «برجام» اثر زهرا صادقی نقدعلی، «از سعدآباد تا لوزان» اثر محمدسعید احدیان، «پرونده هسته‌ای و ابعاد پیدا و پنهان آن» اثر کامران غضنفری، «گزارش ناخوانده از سرانجام یک مسیر» اثر علی الهیاری‌پور، افشین میرزایی و سیدمحمدحسین صاحب‌فصول، «عقب نشینی ممنوع» اثر مهدی مطلبی، «راز آنچه مرقوم داشته‌اند» اثر مهدی مطلبی، «نفوذ در پاسبرجام» اثر مجتبی دولتی، و «اعتماد نافرجام: تاریخ بدعهدی‌های ایالات متحده آمریکا» اثر ابوذر گوهری مقدم و امیرمحمد اسماعیلی به بررسی ابعاد مختلف برجام از زوایای مختلف می‌پردازند.

۲- مبانی نظری

۱-۲- جهاد

جهاد به معنای مشقت، تلاش، میالغه در کار، به نهایت چیزی رسیدن است. مهم‌ترین کاربرد این واژه در متون دینی، مبارزه کردن در راه خدا با جان، مال و دارایی‌های دیگر خود با هدف گسترش اسلام یا دفاع از آن است. (ابن عابدین، ۱۳۸۴: ۲۱۷/ هیكل، ۱۳۸۹: ۴۴) واژه جهاد در متون دینی درباره کارهای ارزشمند دیگری غیر از مبارزه در میدان جنگ نیز به کار رفته است، مانند جهاد اکبر که اشاره به مجاهدت و تلاش در برابر شیطان و هوای نفس دارد. (حرّ عاملی، ۱۳۹۲: ۱۶۱/ نجفی، ۱۳۹۱: ۳۵۰) در احادیث برخی از کارها به مثابه جهاد شمرده شده‌اند، که ظاهراً برای ارج نهادن به این کارها بوده است؛ مانند امر به معروف و نهی از منکر، سخن گفتن به عدالت در برابر سلطان ستمگر، تلاش مرد برای زنده کردن ستنی نیکو در جامعه، خوب شوهرداری کردن زن و تلاش مرد برای کسب روزی حلال برای خانواده. (کلینی، ۱۳۸۵: ۲۵۹)

از نظر مقام معظم رهبری، «جهاد، آن عرض عریض و آن عمل شامل و عام و نافع تمام نشدنی است که در انواع و اشکال مختلف تحقق پیدا می‌کند. ما در اول کتاب جهاد عرض کردیم که معیار جهاد، شمشیر و میدان جنگ نیست. معیار جهاد، همان چیزی است که امروز در زبان فارسی ما در کلمه "مبارزه" وجود دارد. فلانی آدم مبارزی است: فلانی آدم مبارزی نیست. نویسنده مبارز، نویسنده غیر مبارز. عالم مبارز؛ عالم غیر مبارز. دانشجوی مبارز و طلبه مبارز؛ دانشجوی غیرمبارز و طلبه غیر مبارز. جامعه مبارز و جامعه غیر مبارز پس، جهاد یعنی "مبارزه ...» (مجموعه بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰: ۳۸۸۳)

در جای دیگری رهبری می‌فرماید: «جهاد یعنی چه؟ هر تحرکی اسمش جهاد نیست. تحرکی با خصوصیات اسمش جهاد است. یکی از خصوصیات این تحرک که اسمش جهاد است، این است که انسان بداند این در مقابل دشمن است؛ یعنی بداند در مقابل یک حرکت خصمانه و غرض آلودی است که دارد انجام می‌گیرد. حرکتی که در مقابل یک چنین جهت گیری خصمانه وجود دارد، یکی از شرایط اصلی جهاد است. جهت دومی که در مفهوم جهاد حتماً بایستی ملاحظه بشود، استمرار و همه جانبگی است، هوشمندانه بودن است، مخلصانه بودن است. این جور تحرکی اسمش جهاد است. بنابراین جهاد اقتصادی یعنی حرکت مستمر همه‌جانبه، هدفدار ملت ایران با نیت خنثی کردن و عقیم کردن تلاش خصم آلود و غرض آلود دشمن.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰، www.leader.ir) «جهاد فقط در میدان جنگ نیست، در میدان علم هم مثل بقیه میادین زندگی، جهاد لازم است. جهاد یعنی تلاش بی وقفه، همراه با خطر پذیری - در حد معقول البته - و پیشرفت و امید به آینده.» (مجموعه بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰: ۸۶۴۲)

۲-۲- تبیین

- بررسی موضوع جهاد تبیین در قرآن کریم نشان داد ۸ مفهوم اصلی پیرامون تبیین بیشتر مورد تاکید است:
- مفهوم اول: تبیین برای پرواز اندیشه تبیین، برای تقویت تفکر و بالا بردن سطح اندیشه و پروازهای بلند فکری است. «این چنین، خداوند آیات خود را برای شما شرح می‌دهد؛ شاید اندیشه کنید!» (سوره بقره آیه ۲۴۲)
 - مفهوم دوم: تبیین برای راهیابی و راه‌شناسی: تبیین برای ره یابی و راه‌شناسی است. قرآن کریم می‌فرماید: «این چنین، خداوند آیات خود را برای شما آشکار می‌سازد؛ شاید پذیرای هدایت شوید.» (سوره آل عمران آیه ۱۰۳) بنابراین برای هدایت و راه یابی، نیازمند جهاد تبیین هستیم.
 - مفهوم سوم: تبیین به‌مثابه پایداری و مقاومت روشنگرانه: جهاد تبیین پایداری و مقاومت روشنگرانه است؛ «به زودی نشانه‌های خود را در اطراف جهان و در درون جانشان به آنها نشان می‌دهیم تا برای آنان آشکار گردد که او حق است» (سوره فصلت آیه ۵۳)
 - مفهوم چهارم: تبیین برای رفع اختلاف: برای رفع اختلاف به جهاد تبیین نیاز است، چون ممکن است چندگانگی، تشتت و ابهام رخ دهد، به‌گونه‌ای که نیروهای همراه، مقابل هم قرار گیرند و همدیگر را نفی، تحقیر و یا تضعیف کنند، به همین منظور برای پرهیز از آن، نیازمند جهاد تبیین هستیم. قرآن کریم می‌فرماید «ما قرآن را بر تو نازل نکردیم مگر برای اینکه آنچه را در آن اختلاف دارند، برای آنها روشن کنی؛ و (این قرآن) مایه هدایت و رحمت است برای قومی که ایمان می‌آورند!» (سوره نحل آیه ۶۴)
 - مفهوم پنجم: تبیین برای خویشتن بانی و خویشتن یابی: جهاد تبیین ما را از خطا و لغزش نگاه می‌دارد. خویشتن بانی و خویشتن یابی نتیجه جهاد تبیین است. «این چنین آیات خود را برای مردم، روشن می‌سازد، باشد که پرهیزکار گردند!» (سوره بقره آیه ۱۸۷) از اینرو پایش خود و دیگران - خویشتن بانی و نگهداری از خطا و لغزش - ره‌آورد جهاد تبیین است.

- مفهوم ششم: تبیین برای بهانه زدایی؛ نتیجه جهاد تبیین؛ بهانه زدایی است تا اینکه کسی نگوید نمی‌دانستم. «پیامبرانی که بشارت‌دهنده و بیم‌دهنده بودند، تا بعد از این پیامبران، حجتی برای مردم بر خدا باقی نماند، (و بر همه اتمام حجت شود) و خداوند، توانا و حکیم است.» (سوره نسا آیه ۱۶۵)
- مفهوم هفتم: تبیین برای هموار کردن راه: جهاد تبیین، جاده را همواره کردن است تا انسان‌ها در دام‌چاله‌ها نلغزند. در مسیر حق، همواره دام‌چاله‌هایی وجود دارد. کمین‌گاه‌هایی هست که در آن دشمن در رصد ماست و در مرصاد قرار دارد. ما برای اینکه چاله‌ها، دام‌ها و فتنه‌ها را بشناسیم - به تعبیر قرآن رشد را از غی بازناسیم - نیاز به جهاد تبیین داریم. «راه درست از راه انحرافی، روشن شده است.» (سوره بقره آیه ۲۵۶) مفهوم هشتم: تبیین وظیفه اصلی انبیاء آیه ۱۸۷ سوره آل عمران اشاره کرد «و [یاد کن] هنگامی را که خداوند از کسانی که به آنان کتاب داده شده، پیمان گرفت که حتماً باید آن را [به وضوح] برای مردم بیان نمایند و کتمانش نکنید. پس، آن [عهد] را پشت سر خود انداختند و در برابر آن، بهایی ناچیز به دست آوردند، و چه بد معامله‌ای کردند» در تفسیر نمونه پیرامون این آیه آمده است که «به دنبال ذکر پاره‌ای از خلافت‌های اهل کتاب، این آیه به یکی دیگر از اعمال زشت آنها که مکتوم ساختن حقایق بوده اشاره می‌کند و می‌گوید: (فراموش نکنید زمانی را که خداوند از اهل کتاب پیمان گرفت که آیات کتاب را برای مردم آشکار سازند و هرگز آن را کتمان نکنند).

از نگاه دینی و قرآنی نفس تبیین مسائل و حقایق برای مردم امری حیاتی و ضروری است، ثانیاً علما، دانشمندان و نخبگان در خط مقدم این جهاد تبیینی قرار دارند و ثالثاً مکتوم و پنهان کردن حقایق و عدم تبیین آن برای مردم از سوی این اقشار به شدت نزد پروردگار مذموم و دارای عقوبت شمرده شده است.

مجموعه این مسائل نشان می‌دهد که آگاه‌سازی و رشد فکری مردم وظیفه اصلی اقشار فرهیخته و نخبه یک جامعه است تا آن جامعه بتواند مسیر تعالی و تکامل را طی کند و قطعاً چنین جهادی نمی‌تواند بر مبنای بی‌اخلاقی، دروغ و فریب انجام شود زیرا هدف جهاد تبیینی، روشن ساختن حقایق و واقعیت‌هاست، لذا با ابزار نادرست و غیراخلاقی نمی‌توان چنین هدف تعالی را محقق کرد و از این منظر جهادگران عرصه تبیین در درجه اول خود باید متخلق به اخلاق، تقوا و عقلانیت بوده تا در عرصه روشنگری و مبارزه با جهل و تحریف بتوانند جامعه را در مسیر درست هدایت کنند. خداوند برای هدایت مردم، از علما و دانشمندان پیمان مخصوص گرفته تا کتاب آسمانی را برای مردم تبیین کنند و این روشنگری و بیان حقایق باید به گونه‌ای باشد که نکته‌ای برای مردم نامشخص و پنهان نماند.

۲-۳- مراحل جهاد تبیین در روایات

به طور کلی جهاد تبیین که عبارت از روشن‌گری، تفسیر و تبیین است در دو مرحله قرار دارد:

مرحله نخست؛ پیش از شروع جنگ و نبرد نظامی و به هنگام نبرد تن به تن با دشمن است، که دشمن برای مشروعیت بخشیدن تهاجم خویش حقایق زیادی را، قلب و تحریف می‌کند تا افکار عمومی را برای نبرد آماده سازد. از همین روست که بنی‌امیه چهل سال با شبکه تبلیغاتی گسترده خود چهره منور اهل بیت را به بهانه کشته شدن عثمان بن عفان خدشه دار و آنان را قاتل معرفی کردند، و با چنین تحریف گسترده‌ای شمشیر پیامبر را به دست امت پیامبر دادند تا فرزند پیامبر را قربه‌الی‌الله به شهادت برسانند، در چنین مرحله‌ای سیدالشهداء علیه‌السلام در روز عاشورا از فرصت استفاده کرد با ایراد سه خطبه اقدام به جهاد کبیر و تبیین و روشن‌گری پرداخت و خطاب به دشمن فرمود: «ای مردم! به من بگوئید من چه کسی هستم؟ آنگاه به خود آید و خویشتن را نکوهش کنید، و ببینید آیا کشتن و هتک حرمت من برای شما جایز است؟ مگر من پسر دختر پیغمبر شما نیستم؟ مگر من فرزند وصی و پسر عموی پیغمبر شما نیستم؟ مگر من پسر کسی نیستم که او پیش از همه مسلمانان ایمان آورد؟ و پیش از همه، رسالت پیامبر را تصدیق کرد؟ آیا حمزه سید الشهداء، عموی پدر من نیست؟ آیا جعفر طیار عموی خود من نیست؟ مگر شما سخن پیغمبر (ص) را درباره من و برادرم نشنیده‌اید؟ که فرمود: این دو، سروران جوانان اهل بهشت‌اند. اگر سخنان مرا تصدیق می‌کنید، این‌ها همه حق‌اند و کوچک‌ترین خلاف واقعی، در آن‌ها نیست، زیرا هنوز در طول عمر خود از آن روزی که فهمیده‌ام خداوند بر دروغ‌گویان غضب کرده و دروغ را به خودش بر می‌گرداند، هرگز دروغ نگفتم. و اگر گفتارم را باور ندارید، اینک هنوز برخی از صحابه رسول خدا (ص) در قید حیات هستند، می‌توانید از آن‌ها پرسید، از جابر بن عبدالله انصاری، ابو سعید خدری، سهل بن سعد ساعدی، زید بن ارقم، انس بن مالک از اینان پرسید. این‌ها همه سخنان پیغمبر را درباره من و برادرم از رسول خدا (ص) شنیده‌اند و بدانید همین یک جمله می‌تواند مانع شما گردد تا دست از کشتن و ریختن خون من بردارید» (مقرم، ۱۳۸۰: ۲۲۷ - ۲۲۸).

مرحله دوم؛ جهاد کبیر بعد از جهاد اصغر است که دشمن با تحریف و قلب حقایق در مقام توجیه جنایت و تهاجم است، بازماندگان از جهاد اصغر با جهاد کبیر و روشن‌گری علت مبقیه شده و از دل شکست ظاهری، پیروزی حتمی می‌آفرینند، از همین

روست زینب کبری سلام الله علیها با ورود به کاخ یزید بن معاویه فرمانده جرم و جنایت با ولایت تکوینی خود همه را تصرف کرده، به روشن‌گری و جهاد تبیین پرداخت و از دل شکست ظاهری، پیروزی بیرون آورد و خطاب به یزید فرمود: «ای یزید! هر چه نیرنگ داری، به کار بند و نهایت تلاشت را بکن و هر کوششی که داری به کار گیر؛ اما به خداسوگند [با همه این تلاش‌ها] یاد ما را [از خاطره‌ها] محو نخواهی کرد و [چراغ] وحی ما را خاموش نتوانی نمود و به موقعیت و جایگاه ما آسیب نخواهی رساند. هرگز لگه ننگ این کار، از تو پاک نخواهد شد. رأی و نظرت، سست و زمان دولت تو اندک است و جمعیت تو به پراکندگی خواهد انجامید، در آن روز که منادی ندا دهد: «لعنت خدا بر ظالمان باد.» (سید بن طاوس، ۱۳۷۸: ۲۱۴-۲۲۰).

۳- روش تحقیق

این پژوهش از نظر ماهیت و روش، در زمره تحقیقات توصیفی-تحلیلی بر مبنای الگوی کیفی قرار می‌گیرد. روش گردآوری اطلاعات به صورت اسنادی است. برای تدوین و نگارش این پژوهش از ابزار گردآوری متنوعی از جمله کتب، اسناد، مقالات و سایت‌های تحلیلی بهره‌بردار شده است. به صورت اجمالی مراحل پژوهش به صورت زیر است:

- مرور منابع و ادبیات پژوهش: در این مرحله، به منظور تبیین مفاهیم کلیدی، به منابع و ادبیات مرتبط با تبیین، جهاد تبیین و برجام مراجعه شده است.
- استخراج شاخص‌های جهاد تبیین: با تحلیل بیانات مقام معظم رهبری، شاخص‌های جهاد تبیین استخراج و دسته‌بندی شده است.
- تطبیق شاخص‌ها بر برجام: در این مرحله، شاخص‌های جهاد تبیین بر موضوع برجام تطبیق داده شده و میزان انطباق آن با این شاخص‌ها تحلیل شده است.
- تجزیه و تحلیل یافته‌ها: یافته‌های حاصل از تطبیق شاخص‌ها بر برجام، تجزیه و تحلیل شده و تفسیر نهایی ارائه شده است.

۴- یافته‌ها

۴-۱- جهاد تبیین از منظر مقام معظم رهبری

حضرت آیت الله خامنه‌ای پیرامون مفهوم جهاد تبیین بیانات ذیل را این چنین بیان داشتند:

«یکی از جهادها هم جهاد فکری است. چون دشمن ممکن است ما را غافل کند، فکر ما را منحرف سازد و دچار خطا و اشتباهان گرداند؛ هر کس که در راه روشنگری فکر مردم، تلاشی بکند، از انحرافی جلوگیری نماید و مانع سوء فهمی شود، از آنجا که در مقابله با دشمن است، تلاشش جهاد نامیده می‌شود؛ آن هم جهادی که شاید امروز، مهم محسوب می‌شود.» (مجموعه بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰: ۴۶۲۵)

«دشمن دو هدف را به نظر ما در جنگ نرم دنبال می‌کند- حالا یک جنگ‌های آشکار نظامی و سخت و خشن هست که آنها حکم خودش را دارد، اما جنگ نرم مشکل‌تر علاج می‌شود و به یک معنا از جنگ سخت خطرناک‌تر هم هست- دشمن در این جنگ نرم دو حرکت را انجام می‌دهد: یکی این است که این زنجیره تواصی به حق و به صبر را قطع کند؛ دوم اینکه حقایق را وارونه نشان بدهد که تبلیغات فراوانی هم دارند که حقایق عالم را راحت بعکس و بدروغ وارونه نشان بدهند... دروغ‌گویی در باب حقیقت. این قدر هم با جرئت و قاطعیت این دروغ را می‌گویند که هر کسی گوش کند، خیال می‌کند که این راست می‌گوید. خیلی خونسرد و محکم و قاطع حقیقت را ۱۸۰ درجه وارونه نشان می‌دهند. حالا مثلاً فرض بفرمایید که الان شش سال است که همدست عرب آمریکا دارد مردم مظلوم یمن را در خانه‌شان، در خیابان‌شان، در بیمارستان‌شان، در مدرسه‌شان بمباران می‌کند، آنها را محاصره اقتصادی کرده، از رسیدن غذا مانع می‌شود، از رسیدن دارو مانع می‌شود، از رسیدن نفت به آنها مانع می‌شود؛ شش سال است که این اتفاق افتاده و این البته با چراغ سبز خود دولت آمریکا اتفاق افتاده، آن وقت هم دولت دموکرات بر سر کار بود؛ چراغ سبز نشان دادند و این دولت قسی‌القلب و سنگدل و ظالم عرب متأسفانه با مردم یمن دارد این جور رفتار می‌کند. خب این واقعیت قضیه است. حالا یمنی‌ها که البته مردم خیلی با استعدادی‌اند- مردم یمن بسیار با استعدادند- توانسته‌اند با استفاده از برخی از پدیده‌ها برای خودشان وسایل دفاعی به وجود بیاورند- یا تهیه کنند، یا خودشان بسازند- و به این بمباران‌های شش ساله جواب بدهند، به مجرد اینکه از طرف یمنی‌ها یک کاری انجام می‌گیرد، فریاد تبلیغات اینها بلند می‌شود که «آقا حمله شد، آقا ترور شده!» همه آنها می‌گویند، سازمان ملل هم می‌گوید، که واقعاً زشتی کار سازمان ملل در این زمینه از کار آمریکا بدتر است. خب آمریکا یک دولت مستکبر ظالم است، سازمان ملل چرا؟! آن [دولت] را به خاطر شش سال بمباران محکوم نمی‌کنند اما این را برای خاطر اینکه در مواقعی از خودش دفاع کرده و این دفاع کارگر شده، ملامت می‌کنند و همه روی او میریزند و حمله می‌کنند. این یک نمونه از دروغ‌گویی. یا بزرگ‌ترین زرادخانه اتمی دنیا در آمریکا است؛ بزرگ‌ترین زرادخانه اتمی! حالا شاید هزارها -من

نمیدانم- بمب اتم اینها در انبارهایشان دارند و این را به کار هم بردند، یعنی تنها دولتی که بمب اتم را تا حالا به کار برده، دولت آمریکا است. آمریکا ۲۲۰ هزار نفر را در یک ساعت، در یک روز قتل عام کرده؛ این کار را این جوری کردند، آن وقت فریاد میزنند که ما ضد توسعه سلاحهای اتمی هستیم! یعنی این جوری است دیگر؛ مدعی اند که ما مخالف سلاح کشتار جمعی هستیم! دروغ می گویند؛ بدترین و خطرناک ترین سلاح کشتار جمعی دست آنها است؛ آن را به کار هم برده اند، استفاده هم کرده اند، در عین حال می گویند ما مخالف سلاح های کشتار جمعی هستیم. آمریکا از مجرمی که مخالف خودش را با آره تکه تکه می کند- دیگر همه دنیا فهمیدند؛ سعودی ها یک مخالف را با یک شکلی گیر انداختند و با آره تکه تکه اش کردند- حمایت می کند و بعد می گوید که من طرف دار حقوق بشرم؛ یعنی وارونه نمایی حقیقت تا این حد، با این شکل ! داعش را خود آمریکا ایجاد کرد- این را دیگر خود آمریکایی ها اعتراف کردند، ما نمی گوئیم؛ هم آن که ایجاد کرده بود گفت، هم آن که رقیب او بود، در مقام حمله به او گفت؛ همه آنها گفتند و اعتراف کردند که داعش را آمریکا ایجاد کرده - آن وقت به بهانه وجود داعش، در عراق، در سوریه پایگاه نظامی درست می کنند که ما می خواهیم با داعش مخالفت کنیم! و امکانات رسانه ای مدرن در اختیار داعش می گذارند، پول در اختیارش می گذارند، اجازه می دهند که نفت سوریه را از بین ببرند و ببرند و بفروشند و سودش را استفاده کنند، در عین حال هم می گویند ما داریم با داعش مبارزه می کنیم؛ این کارهایی است که اینها می کنند.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۹، www.leader.ir/fa/speech)

۴-۲- ابعاد و شاخصه های جهاد تبیین

بررسی فرمایشات و سخنرانی های مقام معظم رهبری، نشان داد ؟؟؟؟ شاخص اصلی در خصوص جهاد تبیین قابل استخراج است که به ترتیب به آنها اشاره شده است:

۱- ضرورت منطبق بودن با نقشه راه انقلاب (برگرفته از بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸، www.leader.ir/fa/speech)

۲- استعانت از خداوند در تبیین: «به آنچه ما را در مقابل توطئه دشمن، پایدار می کند، ایمان و اعتماد به وعده الهی است. وعده الهی این است که: «و خداوند قطعا و یقینا یه کسی که او را کمک کند، کمک می رساند» (سوره حج، بخشی از آیه ۴۰)؛ آن کسی که دین خدا را نصرت کند؛ آن کسی که طبق دستور الهی نیروهای خود را در راه نجات و فلاح و صلاح به میدان بیاورد، خدای متعال او را تنها نخواهد گذاشت و او را موفق و پیروز خواهد کرد. تجربه ما هم همین را نشان می دهد.» (مجموعه بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰: ۸۳۰۵) و (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴، www.leader.ir/fa/speech)

۳- تقویت قدرت اراده و ایمان: «اگر بخواهید این حرکت با همین شتاب و با همین رفتار تداوم پیدا کند و اثربخش باشد، بایستی خودمان را بسازیم. ما باید «گزبر الحديد» باشیم؛ مثل پاره های فولاد. ایمانمان را تقویت کنیم؛ بصیرتمان را زیاد کنیم؛ آگاهی مان را بیشتر کنیم.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰، www.leader.ir/fa/speech) و «هرکس به خدا ایمان داشته باشد، خداوند قلبش را هدایت می کند» (قرآن کریم، سوره تغابن، بخشی از آیه ۱۱)؛ خدا دل او را هدایت می کند. این آیه، مورد نظر من بود. خود تقوا و مراقبت، دل انسان را هدایت و ایمان انسان را راسخ تر می کند.» (مجموعه بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰: ۶۲۲۵)

۴- رعایت اصول اخلاقی در تبیین: «ادب اسلامی را در جامعه بگسترانید. عزیزان من! یکی از چیزهای بسیار مهم، حفظ ادب اسلامی در سخن گفتن است که متأسفانه امروز با گسترش فضای مجازی بتدریج این ادب اسلامی دارد کم رنگ می شود... وقتی که در لشکر امیرالمؤمنین خطاب به لشکریان معاویه بعضی ها یک مقداری بدزبانی کردند، حضرت فرمود نه، بدزبانی نکنید، بدگویی نکنید، من دوست ندارم شما این جوری باشید. این اخلاق فاطمی و علوی است.» (مجموعه بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰: ۸۲۵۵)

۵- رعایت قانون: «من معتقدم باید به قانون عمل کرد؛ چه به نفع ما باشد، ... منطبق این است که قانون بد بهتر از بی قانونی و نقض قانون است. اینکه ما قانون را هر جا طبق میل ما از آب درمی آید، قبول داشته باشیم، هر جا نتیجه اش طبق میل ما از آب در نمی آید، قبول نداشته باشیم، منطقی نیست. من معتقدم قانون باید ملاک باشد.» (مجموعه بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰: ۸۳۵۸)

۶- پرهیز از ترویج شایعات: «شایعه سازی و شایعه پراکنی درست نیست. انسان میببند صریحاً و علناً به مسئولین کشور کسانی که بارهای کشور را بر دوش دارند تهمت میزنند، نسبتبه اینها شایعه سازی می کنند... مسئولین کشور کسانی هستند که زمام یک کاری به اینها سپرده است؛ مردم باید به اینها اعتماد داشته باشند، حسن ظن داشته باشند. نباید

- شایعه پراکنی کرد؛ دشمن این را می خواهد. دشمن می خواهد شایعه پراکنی کند؛ می خواهد دلها را نسبت به یکدیگر، نسبت به مسئولین بدبین کند.» (مجموعه بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰: ۱۱۶۱۸)
- ۷- انعکاس تبیین واقعی و مورد نیاز عامه مردم: «اگر چنانچه اختلاف نظری هم هست، من مؤکداً توصیه می کنم که آقایان اختلاف نظر را به میان مردم نیاورید، چون اختلاف نظر اقتصادی وقتی به مردم منعکس می شود، تأثیرات واقعی خودش را در محیط اقتصادی می گذارد؛ یعنی آن مشکلات توهمی تبدیل می شود به مشکلات واقعی در بازار کار مردم و در محیط اقتصادی مردم. اگر مشکلی، اختلافی وجود دارد، در خود دولت اینها را حل کنند و به مردم منعکس نکنند.» (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۰، www.leader.ir/fa/speech)
- ۸- لزوم افزایش سطح فهم و آگاهی: «مطلب خود این بیان، اول تبیین و فهمیدن لازم دارد. ما باید بفهمیم، تا بتوانیم آنچه را که فهمیده ایم، تبیین کنیم. پس، کسب فهمیدن هم برای ما واجب و ضروری و اجتناب ناپذیر است. ما باید روزبه روز بر خودمان اضافه کنیم. آنچه که ما میدانیم، در مقابل آنچه که نمیدانیم، یک پرکاه در مقابل صحراها و کشتزارها هم نیست. آنچه که ما میدانیم، چیست؟ هر کتابی که آدم باز می کند، میبیند سیل مطالب در این کتابها هست، که آن ظرف خالی ما محتاج آن است. کو عمق؟ کو استعداد؟ کو توفیق برای این همه فهمیدن؟ به هر حال، ما باید تلاش کنیم. ما در مقابل آنچه که باید بدانیم، و نسبت به معارفی که مردم ما محتاج آن هستند، چیزی نمیدانیم. ما باید درس بخوانیم و مطالعه کنیم. حالا من نمی خواهم در اینجا تکلیف درس خواندن بکنم؛ باید با مطالعه و تحقیق و تأمل و تفکر، بر خودمان بیفزاییم، تا بتوانیم بیان کنیم. پس، یک تکلیف، تکلیف تبیین است، که همه علما آن را داشته اند.» (مجموعه بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰: ۲۵۲۴)
- ۹- انطباق تبیین با عمل: «ارتباط برقرار کنید، حرف بزنید، خبر بدهید، خبر بگیرید، روحیه بدهید، روحیه بگیرید؛ حقایق را که درباره استکبار، مستکبرین، معاندین، مخالفین میدانید - شما سی سال تجربه دارید. برای آن برادرانی که تازه وارد این میدان شده اند، تشریح کنید. آنهایی هم که توانایی تبیین و بیان و این چیزها ندارند، با رفتار خودشان مردم را دعوت کنند؛ «مردم را با غیر زبان خود [به مذهب خویش] دعوت کنید» (مشکوه الانوار، ص ۴۶). (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰، www.leader.ir/fa/speech)
- ۱۰- بصیرت و استحکام در تبیین: «اگر زود نا امید شدید، زود خسته شدید، کار پیش نمی رود؛ باید ناامید نشوید، باید حرکت کنید. ... اگر چنانچه ایستادگی کردید همان طور که قبلاً هم گفتم گفتمان سازی کردید، ذهن ها را آماده کردید، آن وقت در هنگام لازم به دردتان می خورد. یعنی میتوانید ذهن مردم را بسیج کنید به سمت یک حقیقتی تا آن را مطالبه کنند. وقتی مطالبه کردند، مسئولین ناچارند انجام بدهند. پس ایستادگی لازم است. ما در کار دانشجویی تکیه مؤکد داریم بر اینکه کسانی که در مجموعه های دانشجویی فعالیت می کنند، باید ایستادگی بکنند؛ باید محکم باشند.» (در دیدار جمعی از دانشجویان ۱۳۹۵/۴/۱۲)
- ۱۱- پشتکار در بازگویی تبیین: «وقتی شما در مورد یک عنوانی از این عناوین مهم اساسی انقلاب به یک نتیجه ای رسیدید، این را باید تبدیل بکنید به گفتمان؛ ... گفتمان یعنی آن فکر رایج بین مردم، مطالبه عمومی مردم. وقتی یک چیزی مطالبه عمومی شد و گفتمان شد، به طور طبیعی به عمل نزدیک خواهد شد. این قضیه هم همین طور است؛ این مسئله پرداختن به دستهای داخلی برای حل مشکلات کشور باید جزو واضحات و بینات فکری مردم بشود. باید این قدر این گفته بشود، استدلال بشود، تبیین بشود، تکرار بشود که به صورت یک گفتمان قطعی دربیاید. (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۶، www.leader.ir/fa/speech)
- ۱۲- به جا و به هنگام بودن تبیین: «همیشه کار وقتی که در وقت خود انجام گرفت، تأثیر می کند یا تأثیر آن افزایش پیدا می کند. همان کار را اگر گذاشتیم بیات شد، مدتی گذشت و بعداً انجام گرفت، گاهی اثر نمی کند یا اثر کمی می کند.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵، www.leader.ir/fa/speech)
- ۱۳- منطقی، علمی و با زبان خوش: «آنچه که به نظر بنده در درجه اول اهمیت قرار دارد، فکر و دل مخاطبان شما است؛ اولاً فکر، ثانیاً دل. فکر به معنای این است که بایستی بنیه اعتقادی این جوان را تقویت کنید. جوان در معرض تحویل و تحول است، در معرض تغییر است. مؤثرات، امروز حجم خیلی زیادی در دنیا دارد. ... یکی از چیزهایی که به نظر من به شما کمک می کند، این چیزی است که در مورد نبی مکرم (ص)، امیرالمؤمنین (ع) فرمود: «طیب دوار بطبه قد أحکم مراهمه و أحمی مواسمه» (نهج البلاغه، خطبه ۱۰۸) نباید پشت میز و توی اتاق حبس شد. شکل اداری پیدا کردن ما مجموعه روحانی و مجموعه آخوند، به نفع ما نیست. هر مسئولیتی هم در هر جا داریم، این حالت طلبگی خودمان، حالت آخوندی خودمان، حالت روحانی خودمان را که انس با مردم، رفتن میان مردم، گفتن به زبان مردم، شنیدن درد دل مردم است. باید از دست ندهیم. (مجموعه بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰: ۱۲۰۱۲) «لازم نیست اغراق بکنند، لازم نیست خلاف واقع بگویند، همانی که هست را بدرستی بیان کنند، به زیبایی و شیوایی بیان بکنند؛

این، دل‌ها را جذب خواهد کرد؛ افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵، www.leader.ir/fa/speech)

۱۴- تبیین مبتنی بر عمل و به دور از جدل: «یک حرکت عمومی معقول و منضبط! وقتی می‌گوییم منضبط، یعنی حرکت، غوغاسالارانه و بلبشویی و مانند اینها نباشد؛ گاهی حرکت‌های عمومی با بلبشو و غوغاسالاری و مانند اینها همراه است؛ آنها ارزشی ندارد و صحیح و منظم و عقلایی اگر بخواهد انجام بگیرد.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸، www.leader.ir/fa/speech)

۱۵- لزوم جدی گرفتن حوزه‌های فضای مجازی در تبیین: «البته امروز فضای مجازی یک فرصتی است برای این کار. حالا دشمنان از فضای مجازی جور دیگر استفاده می‌کنند اما شما جوانهای عزیز این جور از آن استفاده کنید: از فضای مجازی استفاده کنید برای امیدآفرینی، برای توصیه‌ی به صبر، برای توصیه‌ی به حق، برای بصیرت‌آفرینی، برای توصیه‌ی به خسته نشدن، تنبلی نکردن، بیکاره نماندن و مانند اینها. خبر این در مورد این کار اول دشمن که قطع زنجیره توأسی و حفاظت از یکدیگر است.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۹، www.leader.ir/fa/speech)

۱۶- رشادت و شهامت در بیان تبیین: «ما نه فقط در عمل احتیاج به شجاعت داریم، در فهم هم احتیاج به شجاعت داریم. در فهم فقیهانه، احتیاج به شجاعت هست؛ اگر شجاعت نبود، حتی در فهم هم خلل به وجود خواهد آمد. درک روشن از کبریات و صغریات؛ گاهی انسان کبریات را درست می‌فهمد، در صغریات اشتباه می‌کند. این درک صحیح از مبانی دین و از موضوعات دینی و از موضوعات خارجی منطبق با آن مفاهیم کلی و عمومی یعنی کبریات و صغریات احتیاج دارد به اینکه ما شجاعت داشته باشیم، ترس نداشته باشیم ...» (مجموعه بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰: ۱۱۵۴۴)

۱۷- بیان مقتدرانه حق و به دور از عافیت‌اندیشی: «بعضی‌ها در فضای فتنه، این جمله «در فتنه‌ها همچون شتر بچه‌ای باش که نه پشتی برای سواری دادن و نه شیری برای دوشیدن دارد» (نهج البلاغه حکمت ۱) را بد می‌فهمند و خیال می‌کنند معنایش این است که وقتی فتنه شد و اوضاع مشتبه شد، بکش کنار! اصلاً در این جمله این نیست که: «بکش کنار». این معنایش این است که به هیچ وجه فتنه گر نتواند از تو استفاده کند؛ از هیچ راه؛ نه بتواند سوار بشود، نه بتواند تو را بدوشد؛ مراقب باید بود.» (مجموعه بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰: ۱۱۵۴۷)

۱۸- عدم هیاهو و تخریب افراد: «تبیین را اساس کار بدانید. بنده میبینم گاهی اوقات یک جماعتی، یک افرادی، جوانهای احتمالاً صالح و مؤمنی با یک کسی مخالفند یا با یک جلسه‌ای مخالفند، بنا می‌کنند هیاهو کردن و جنجال کردن و شعار دادن؛ بنده با این کارها موافق نیستم.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵، www.leader.ir/fa/speech)

۱۹- اتخاذ موضع گیری صحیح و به دور از فتنه‌انگیزی: «تبیین به شکل‌های مختلفی ممکن است انجام بگیرد؛ آن شکلی که در آن فتنه به وجود بیاید، دعوا به وجود بیاید، آن شکل مطلوب نیست. آن شکلی که برای مردم آگاهی به وجود بیاید، برای مسئولین تنبیه راه حل‌ها به وجود بیاید، آن شکل بسیار مطلوب است؛ این اشکالی هم ندارد. جایگاه قانونی خودشان را حفظ کنند. بیان موضع گیری خوب است، البته عرض کردیم بیان موضع گیری دو جور ممکن است؛ آن جوری باشد که موجب فساد و موجد فساد باشد، نباید باشد اما بیان حقایق جوری که مردم را آگاه کند، مسئولین را آگاه کند، مسئولین را متشکر کند [مطلوب است]. گاهی انسان یک حرفی را میزند اگرچه انتقادآمیز است، مسئولین می‌آیند تشکر می‌کنند؛ برای خود ما مکرر پیش آمده که مسئولین می‌گویند آقا این نکته‌ای که شما گفتید، کار ما را آسان کرد و ما میتوانیم کارمان را انجام بدهیم؛ ممکن است تشکر بکنند از شما ... مصلحت‌اندیشی‌های شخصی رعایت نشود؛ رودربایستی‌ها رعایت نشود؛ مر حقیقت و آنچه وظیفه انسان است که باید در مقابل خدای متعال انسان جواب بدهد، آن را در نظر بگیریم؛ متوجه سؤال پروردگار باشیم.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴، www.leader.ir/fa/speech)

۲۰- پرهیز از سیاه‌نمایی: «مضمون سینما باید در جهت اصلاح کشور و جامعه باشد؛ اگر انتقاد هم انجام می‌گیرد، این انتقاد با این نگاه باشد و آن وقت من تصور می‌کنم اختلافات بر سر اینکه «آیا انتقاد بکنیم؟ اسم این انتقاد سیاه‌نمایی است یا نق نقوگری است یا نیست؟» کم خواهد شد؛ به خاطر اینکه وقتی نیت، نیت اصلاح و پیشرفت بود، این نیت خودش را در اثر نشان خواهد داد.» (مجموعه بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰: ۹۶۹۹)

۲۱- نوآوری: «باید نوآوری کنید. همه قدرت‌های انسانی و فکری خودتان را به کار بیندازید ... باید بگردیم شیوه‌خوبش را پیدا کنیم؛ چه برسد به اینکه بخواهیم مطالب را با استدلال‌ها و شیوه‌های گوناگون بیان کنیم. می‌شود مطالب جدید، خلق و تولید کرد. شما خیال نکنید که حرف، هر چه بوده، گفته شده است؛ نه ... از همین منابع فعلی ما، هزارها هزار حرف نو و جدید می‌توانند بیرون بیاورند. خیال نکنید که آردها را بیخته‌اند و غریبل‌ها را آویخته‌اند؛ هر چه بوده، گویندگان گذشته گفته‌اند و قضیه تمام شده است؛ خیر، این حرفها نیست» (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۲، www.leader.ir/fa/speech)

۲۲- بهره‌گیری از معارف اندیشمندان انقلاب اسلامی: «مسئله «نفی نظام سلطه» جزء کلیدواژه‌های اصلی است، مسئله «آزادی» جزو کلیدواژه‌های اصلی است؛ آزادی را درست باید تبیین کنید. مسئله «عدالت» جزو کلیدواژه‌های اصلی است؛ و از این قبیل. اینها را باید تبیین کنید. یعنی توصیه من به تشکلهای دانشجویی این است که این کلیدواژه‌های اساسی و اصلی را درست تبیین کنند. از بیانات امام استفاده کنید و مانند اینها.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۶، www.leader.ir/fa/speech) «من این را باز هم تأکید می‌کنم: شما احتیاج دارید بخوانید، احتیاج دارید بدانید. شما نهضت کتاب خوانی باید راه بیندازید، واقعاً کتاب بخوانید مطالعه کنید. من البته در جلسات قبلی که با دانشجویها داشته‌ام، مکرر صحبت کتاب‌های شهید مطهری را کرده‌ام اما نمی‌خواهم بگویم صرفاً آن؛ نه، شماها خودتان، هیئت‌های اندیشه و ورزشتان، بچه‌های پیشکسوت تران بنشینند فهرست مطالعاتی و برنامه مطالعاتی برای جاهای مختلف، قشرهای مختلف برنامه ریزی کنند، طراحی کنند و تعریف کنند، مانند این کارها. این خیلی چیز لازمی است.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱، www.leader.ir/fa/speech)

۴-۲- جهاد تبیین در سیاست خارجی

انطباق شاخص‌های جهاد تبیین با موضوع برجام (به عنوان یکی از مصاف‌های مهم ایران با کشورهای غربی در عرصه سیاست خارجی) موارد زیر را نشان می‌دهد:

الف- لزوم منطبق بودن تبیین موضوع برجام با نقشه راه انقلاب: در قضیه برجام برخی از نخبگان سیاسی کشور سعی داشتند با تبیین نادرست از برجام و مذاکره با آمریکا، آرمان‌های انقلاب را نادیده گرفته و مخالف نقشه راه انقلاب حرکت کنند. «...ما مشکلات دیگری داریم، اختلافات زیادی با آمریکا داریم، این اختلافات را باید حل کنیم، این اختلافات بایستی تمام بشود؛ حالا در حل این اختلافات، فرض بفرمایید که ملت ایران مجبور باشد از اصول خود صرف‌نظر کند، از خط قرمزهای خود هم صرف‌نظر کند، بکند؛ طرف مقابل از اصول خود و ارزشهای خود تنازل نمی‌کند لکن اگر لازم شد، ما باید تنازل کنیم تا مشکلات را برطرف کنیم؛ تا در نتیجه کشور بتواند از ظرفیت‌های خود استفاده کند و مثلاً به یک اقتصاد برجسته‌ای مبدل بشود. حرفشان این است. بنابراین در قضیه‌ی هسته‌ای توافق شد و اسم این را گذاشتیم «برجام»؛ برجام دیگری در قضایای منطقه، برجام دیگری در قضایای قانون اساسی کشور؛ برجام ۲ و ۳ و ۴ و الی غیرذلک بایستی به وجود بیاید تا ما بتوانیم راحت زندگی کنیم. این منطقی است که سعی میکنند این منطق را در بین نخبگان جامعه و از سوی نخبگان جامعه به افکار عمومی جامعه منتقل کنند.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵، www.leader.ir/fa/speech)

ب- انعکاس تبیین واقعی و موردنیاز مردم پیرامون برجام: «ما در مواجهه‌ی با این قضیه [برجام]، قضایا را واقع‌بینانه بسنجیم؛ دل خودمان را خوش نکنیم به احتمالات و چیزهایی که گفته می‌شود، ذکر می‌شود و معلوم نیست که واقعیتی پشت سرش باشد یا اطمینانی به آنها نیست؛ واقع‌بینانه بسنجیم، واقع‌بینانه هم به مردم منتقل کنیم. اینکه ما در قضایای اول مذاکرات در ذهنمان بود و خودمان تصور کردیم و به دیگران هم گفتیم که «بله، اگر ما مذاکره کنیم، صد میلیارد دلار پول وارد کشور میشود»، خوب این یک معنایی دارد؛ برای کشور ما صد میلیارد مبلغ معتابه‌ای است، مبلغ مهمی است، اصلاً بکلی میتوانست خیلی از مشکلات کشور را برطرف کند؛ این واقعیت نداشت.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷، www.leader.ir/fa/speech)

ج- ضرورت تبیین و بیان بدعهدی‌های طرف غربی در موضوع برجام: مقام معظم رهبری طی سخنرانی با عموم مردم این موضوع را اینگونه بیان می‌کنند: «فکر غلط و خطایی که این هم باز دارد به نحوی از سوی آمریکایی‌ها تزریق می‌شود و کسانی هم در داخل آن را ترویج می‌کنند و از اولی خطرناک تر است، این است که اگر ما با آمریکا سازش کنیم، مشکلات کشورمان حل خواهد شد. این از آن اشتباهات عجیب و غریب و بسیار خطرناک [است]. می‌گویند اگر ما با آمریکا سازش کردیم، مشکلات کشور حل می‌شود. خوب، حالا ده تا دلیل می‌شود شمرد برای اینکه این حرف غلط است، این حرف دروغ است، این حرف فریب است. سازش با آمریکا مشکلات کشور را به هیچ وجه حل نمی‌کند؛ نه مشکلات اقتصادی را، نه مشکلات سیاسی را، نه مشکلات امنیتی را، نه مشکلات اخلاقی را، بلکه بدتر خواهد کرد..... آمریکایی‌ها در ظاهر وعده می‌دهند، با زبان چرب و نرم حرف می‌زنند اما در عمل توطئه می‌کنند، تخریب می‌کنند، مانع از پیشرفت کارها می‌شوند؛ این شد آمریکا؛ این شد تجربه.....» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵، www.leader.ir/fa/speech)

«یک عده‌ای دارند این جور وانمود میکنند که کانه این دستاوردهایی که حالا مثلاً پیدا شد، آمریکا یک لطفی کرد به ما که این تحریم‌ها را مثلاً برداشت؛ این جور نیست. یک عده‌ای از این فرصت می‌خواهند استفاده کنند، باز چهره‌ی منحوس استکیار را بزرگ کنند؛ این خیلی خطرناک است. چه لطفی؟ جناب‌عالی زحمت کشیدی، پول جمع کردی و یک خانه ساختی؛ قلدر محله می‌آید کلید خانه را از دست شما می‌گیرد، مثلاً نصف خانه را تصرف می‌کند، شما را زیر فشار قرار میدهد؛ بعد شما با زحمت، با تلاش، با نیروی فکری، با نیروی بدنی، با نیروی عمومی، با تبلیغات، کاری میکنی که او از خانه بیرون برود اما دو اتاق را باز برای خودش نگه

بدارد؛ اینکه از خانه بیرون رفت، غضبش را کم کرد، متنی دارد؟ آمریکایی‌ها این‌چور هستند.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴، www.leader.ir/fa/speech)

د- پرهیز از ترویج شایعات در تبیین برجام: یکی از مسائلی که سعی در القای جامعه‌داشتند بحث آغاز جنگ در صورت عدم اجرای توافق هسته‌ای بود که مقام معظم رهبری اینگونه اشاره می‌کند: «چه در دوره‌ی دولت قبلی آمریکا، چه در دولت فعلی آمریکا، یکی از ترندهای دشمن این بوده است که مرتب تهدید کنند به جنگ؛ و [اینکه] گزینه‌ی نظامی روی میز است و مانند اینها. آن مسؤل اروپایی هم، به مسؤلین ما می‌گوید که جنگ در ایران ختمی بود؛ اگر برجام نبود، حتماً جنگ بود؛ دروغ محض! چرا می‌گویند جنگ؟ برای اینکه ذهن ما برود به جنگ [اما] جنگ واقعی چیز دیگر است؛ جنگ واقعی جنگ اقتصادی است، جنگ واقعی تحریم است، جنگ واقعی گرفتن عرصه‌های کار و فعالیت و فناوری در داخل کشور است؛ این جنگ واقعی است.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵، www.leader.ir/fa/speech)

ه- بصیرت، واقع‌بینی و استحکام در تبیین مسئله برجام: از مسائل مهم در این زمینه بیان درست و صحیح حقایق است که موجب بصیرت‌افزایی مردم بشود. مقام معظم رهبری چنین می‌فرماید: «در مورد برجام اولاً بدحسابی‌های طرف غربی را یعنی بخصوص آمریکا را به حساب بیاوریم؛ مطلقاً در صدد این نباشیم که بدحسابی طرف مقابل را و بدقلقی طرف مقابل را و خیانت طرف مقابل را یک‌جوری توجیه کنیم.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵، www.leader.ir/fa/speech)

و- عدم هیاهو و تخریب افراد: آیت‌الله خامنه‌ای چنین بیان می‌کند: «بنده به برجام انتقاد و ایراد دارم، این را هم به شماها گفته‌ام، هم در علن گفته‌ام؛ منتها این ایراد به طرف مقابل است، ایراد به عناصر خودمان نیست، عناصر خودمان زحمت خودشان را کشیدند و همان قدر که می‌توانستند کار کردند؛ طرف مقابل، طرف خبیث و نامردی است.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵، www.leader.ir/fa/speech)

ز- پرهیز از سیاه‌نمایی و ارائه مسائل نادرست در تبیین مسائل برجام: در تبیین ضرورت اجرای برجام، در مواردی نخبگان سیاسی جامعه دچار خطای راهبردی شدند تا جایی که آب خوردن مردم را به حل و فصل مسئله برجام گره زدند. «تحریم‌های ظالمانه باید از بین برود تا سرمایه‌بیاورد. تا مسئله محیط زیست حل شود. تا اشتغال جوانان حل شود. تا صنعت جامعه حل شود. تا آب خوردن مردم حل شود. تا منابع آبی زیاد شود. تا بانک‌های ما احیا شود...» (روحانی، ۱۳۹۶، www.dolat.ir/fa/speech)

ح- پشتکار در بازگویی تبیین: یکی از مواردی که در قضیه برجام کمتر به آن توجه می‌شد، بیان اهداف و منطق مذاکرات با طرف غربی برای عامه مردم بود. (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴، www.leader.ir/fa/speech)

۵- نتیجه‌گیری

جهاد تبیین به عنوان یک فریضه‌ی قطعی و ضروری، نقشی اساسی در حفظ و گسترش انقلاب اسلامی ایفا می‌کند. ترویج ارزش‌های انقلابی و مقابله با تحریف‌های دشمنان، از مهم‌ترین اهداف جهاد تبیین است. در این راستا، می‌توان از راهکارهای مختلفی مانند استفاده از رسانه‌ها، برگزاری کنفرانس‌ها، و تشکیل گروه‌های فرهنگی و هنری استفاده کرد. در موضوع برجام (به عنوان یکی از مصافه‌های مهم ایران با کشورهای غربی در عرصه سیاست خارجی) نیز، تبیین جهادگونه بر مبنای شاخصه‌های مقام معظم رهبری، امری ضروری برای مقابله با روایت‌های وارونه و بدعهدی‌های طرف غربی است. نتایج و راهبردهای پژوهش‌ها را می‌توان به صورت زیر ارائه کرد:

الف- اهمیت جهاد تبیین در بیانیه‌گام دوم انقلاب:

- انتقال و تبیین ارزش‌ها و اصول انقلاب به نسل جوان
- حفظ و گسترش انقلاب اسلامی در عصر حاضر
- مقابله با تحریف‌های دشمنان و آمیزش فرهنگی

ب- راهکارهای ترویج ارزش‌های انقلابی:

- استفاده از رسانه‌های اجتماعی و تولید محتوای مناسب
- برگزاری کنفرانس‌ها و سمینارها
- استفاده از فضای عمومی و تعبیر مفاهیم انقلابی
- استفاده از مدارس و دانشگاه‌ها و تدریس دروس مرتبط با ارزش‌های انقلابی
- استفاده از رسانه‌های سنتی و جدید مانند شبکه‌های اجتماعی، برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی
- ترویج ارزش‌های انقلابی در کتاب‌ها و مطبوعات
- تشکیل گروه‌های فرهنگی و هنری

ج- جهاد تبیین در سیاست خارجی ج.ا.ا:

- ضرورت تبیین جهادگونه برجام بر مبنای شاخصه‌های مقام معظم رهبری
- مقابله با روایت‌های وارونه و بدعهدی‌های طرف غربی
- اهمیت روایت اول در تسخیر افکار عمومی و تنویر افکار عمومی

منابع

۱. قرآن کریم
۲. نهج البلاغه
۳. کلینی، محمد، اصول کافی(۱۳۸۵)، تهران: ناشر قائم آل محمد
۴. شیخ حر عاملی، محمد بین حسن، وسائل الشیعه(۱۳۹۲)، تهران: انتشارات ناس
۵. خامنه ای، سیدعلی، مجموعه بیانات مقام معظم رهبری (۱۳۹۰)، اصفهان، انتشارات قائمیه
۶. مکارم شیرازی، ناصر، پیام قرآن(۱۳۸۶)، قم: انتشارات دارالکتب اسلامی
۷. مقرر، عبدالرزاق موسوی، مقتل مقرر(۱۳۸۰)، قم: انتشارات جمکران
۸. سید بن طاوس، اللهوف علی قتل الطفوف(۱۳۷۸)، تهران: انتشارات دلیل ما
۹. راجی، سیدمحمدحسین، تبیین با نور قرآن، (۱۴۰۱)، تهران: انتشارات ویراستاران
۱۰. مومنی، محمدحسین، برجام: تحلیلی بر مذاکرات و آینده روابط ایران و غرب(۱۳۹۷)، تهران: انتشارات نگاه مهر
۱۱. ولاشجردی، علی اکبر، برجام: روابط ایران و آمریکا(۱۳۹۵)، تهران: انتشارات آریانا
۱۲. فردوسی پور، محمدرضا، برجام و سیاست خارجی ایران(۱۳۹۷)، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
۱۳. نجفی، محمدرضا، برجام و توسعه اقتصادی ایران(۱۳۹۷)، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
۱۴. داوری، محمدرضا، برجام و تحولات امنیتی در خاورمیانه(۱۳۹۷)، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
۱۵. برهانی نژاد، سعید، برجام: آینده روابط ایران و اتحادیه اروپا(۱۳۹۶)، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
۱۶. حسینی، سیدجواد، برجام: چالش‌ها و فرصت‌ها(۱۳۹۶)، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
۱۷. نمکی، سیامک، برجام: مذاکرات ایران و دیگران(۱۳۹۸)، تهران: نشر میزان
۱۸. ایرامنش، فرهاد، برجام و چالش‌های امنیتی در منطقه خاورمیانه(۱۳۹۷)، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه
۱۹. ابراهیمی، محمدرضا، برجام و روابط ایران و آمریکا(۱۳۹۶)، تهران: انتشارات سمت
۲۰. مختاری، عباس، برجام و تغییرات سیاسی در ایران(۱۳۹۸)، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
۲۱. کمالی فر، مهرا، برجام و تحولات جهانی(۱۳۹۷)، تهران: پژوهشکده روابط بین‌الملل
۲۲. شرم‌وندی، ترجمه: خانعلی زاده مهدی، ساعدی خامنه زهرا، اکوان ثمانه، من ترسو نیستم(۱۳۹۸)، تهران: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی
۲۳. غرقی، مرتضی، تجربه ای دیگر(۱۳۹۸)، تهران: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی
۲۴. صادقی نقدعلی، زهرا، برجام(۱۳۹۸)، تهران: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی
۲۵. احدیان، محمدسعید، از سعدآباد تا لوزان(۱۳۹۴)، خراسان رضوی: انتشارات موسسه فرهنگی و هنری خراسان
۲۶. غضنفری، کامران، پرونده هسته‌ای و ابعاد پیدا و پنهان آن(۱۳۹۴)، تهران: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی
۲۷. الهیاری پور، علی، میرزایی، افشین، صاحب‌فصول، سیدمحمدحسین، گزارش ناخوانده از سرانجام یک مسیر(۱۳۹۴)، تهران: انتشارات شهید کاظمی
۲۸. مطلبی، مهدی، عقب نشینی ممنوع(۱۳۹۳)، تهران: انتشارات شهید کاظمی
۲۹. مطلبی، مهدی، راز آنچه مرقوم داشته‌اند(۱۳۹۴)، تهران: انتشارات شهید کاظمی
۳۰. پایگاه اینترنتی مقام معظم رهبری (www.KHAMENEI.IR)

ISSN: 2645-4475

فصلنامه مطالعات کارپردی در
علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی

سال ششم، شماره ۵ (پیاپی: ۳۷)، زمستان ۱۴۰۲